

Valavond

Valavond

Annet Buurman

Brevier

auteurswebsite: www.annetbuurman.com

© 2016 Brevier uitgeverij – Kampen
www.brevieruitgeverij.nl

Omslagontwerp: Brainstorm
Opmaak binnenwerk: Stampwerk
Foto auteur: Han Sinnema

ISBN 9789491583834
NUR 301

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

kind van de oorlog
door stilte
bevangen

verbeten
hunkering
naar een naam

machtloos
wachten
op een roepstem

eindelijk
te worden

verstaan

Steven H. Fuite

- 2015 -

Mijn naam is Frida. Naam die geurt naar vrijheid, naar wild wapperende haren in een frisse zeebries, naar eindeloos dansen op een zwoele zomeravond in een veld vol weidebloemen, naar alles wat ik wil zijn maar niet ben.

Mij Frida noemen is bijna een daad van roekeloosheid geweest. Begaan door twee mensen – mijn vader en mijn moeder – die hun dagen sleten in een kalme gang van geruststellende routine. Die met een beroep op ‘doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg’ iedere vorm van frivoliteit, elk begin van bandeloosheid, onverbiddelijk de kop indrukten. Het keurslijf knelde niet. Integendeel, het zat ze als gegoten.

Trouwens, het simpele feit van mijn bestaan is, in het licht van wat mijn ouders daarvoor hebben moeten ondernemen, al een klein wonder. Toen ik mijn moeder op een dag – ik was een jaar of dertien al – de waarheid omtrent het ontstaan van menselijk leven ont-futseld had – opgelezen uit wat blozend uitgesproken, halfingeslikte zinnen – kon ik me niet voorstellen hoe ze ooit in staat waren geweest hun schroom van zich af te werpen en zich, blóót nog wel, in elkaar te verliezen.

Aanvankelijk heb ik dan ook geconcludeerd, dat ik geadopteerd moest zijn. Maar in een oude schoendoos vond ik toch wat foto's. Van mijn moeder, een hand rustend op haar gezwollen buik. En nog één, mijn grootouders bij het grote bed, gebogen over een bundeltje waaruit een neusje stak, en dat mijn moeder – voldaan maar met donkere kringen onder haar ogen – koesterend in haar armen hield. Mijn vader vaag op de achtergrond, de schrik nog op zijn gezicht. Alsof hij wérkelijk dacht dat een ooievaar mij volkomen onvoorzien precies boven zijn huis uit zijn bek had laten vallen.

Dat ik enig kind gebleven was, begreep ik best; gods-geschenk was ik – dat wel – maar toch verkregen uit een moment van schaamteloosheid dat blijkbaar niet voor herhaling vatbaar was geweest.

Maar Frida betekent geen vrijheid. 'Friedhof', had mijn leraar Duits een keer gezegd, 'daar hoor je jouw naam in. Frida.' En hij had ook gezegd dat veel koeien in Duitsland zo heten. En toen heb ik ook dat begrepen: Frida betekent vrede. Een rustige, gelaten vrede. Zoals die van koeien, die je van achter het prikkeldraad bonkig en lodderig staan aan te kijken met van die grote glanzende stuiters. Onderwijl hun staart optillend om in een gestage stroom hun drek te lozen. Of lui in de wei liggen om, met licht deinende koppen en onophoudelijk malende kaken, hun grillig geader-

de uiers vol te laten lopen. Wachtend, tot de boer ze naar de melkstal drijft en een voor een hun spenen aansluit op zuigers, die weldra zuchtend de melk uit de uiers knijpen.

Zo roekeloos waren mijn ouders dus toch niet geweest. Niks vrijheid. Vrede. Een doodse, gelaten vrede. Zoals op een kerkhof. Of in een wei met een serie loom voor zich uit starende koeien.

Ik roer in mijn kopje en luister naar het twinkelen van het lepeltje tegen het tere porselein.

Sinds mijn pensioen ben ik meer en meer gaan denken zoals oude mensen denken; ik houd ervan stil weg te dromen in een deken van zoete mijmeringen met soms, als vanuit het niets, een beeld of een gedachte die zomaar wat in mijn hoofd blijft ronddraaien. Nergens vandaan en nergens naartoe. Als een herfstblad dat, meegenomen op de vleugels van de wind, toeval-
lig neergedwarreld is op een verstilde waterspiegel. Een lichte rimpeling slechts – zo lijkt het toch – die geleidelijk aan weer wegebt.

Maar onder de oppervlakte is altijd beweging; van met de stroming mee wiegende waterplanten, de peddelende poten van een eend of de duik van een waterhoentje op zoek naar voedsel. De plots priemende bek van een reiger, grijpend naar zijn prooi. Water roert zich onophoudelijk. Net als mijn gedachten.

Voorzichtig breng ik het kopje naar mijn mond en

zuig wat thee naar binnen. Een gebloemd porseleinen kopje is het, met een nauwelijks nog zichtbaar gouden randje. Gekregen bij mijn afscheid van de bibliotheek, samen met een theepot die veel te groot is voor mij alleen. En een doos pralines.

‘We komen een keertje bij je langs,’ had Emmy gezegd, terwijl ze de pot lachend omhoog gehouden had. En ze hebben woord gehouden. Eén keer zijn ze geweest. Bij die gelegenheid hebben ze ook bijna alle pralines opgegeten. Daarna heb ik ze nooit meer gezien. Het geeft niet, ik ben uiteindelijk toch het liefst alleen.

Maar ineens zie ik mezelf weer zitten op een schoolfeest – een examenfeest was het, één van de vele – in een grote boerenschuur ergens in de polder. Met een mengeling van afgunst en bewondering keek ik toe hoe mijn klasgenoten gaandeweg met elkaar verstrengeld raakten op het zwoele ritme van de tango; de meiden met de jongens – jochies nog eigenlijk, met wat goedaardige stoppels op hun zacht bleke gezichten en stemmen bijna te zwaar voor hun spichtige postuur.

Ik was een kruidje-roer-me-niet. Bij de geringste aanraking, hoe terloops ook, hadden de blaadjes zich trillend gesloten om mijn zachte kern. Het verlangen naar nabijheid groot, de angst mezelf in dat verlangen te verliezen nog veel groter. Niet dat ik dat toen al had

begrepen. Dat besef was pas later gekomen. Toen ik me realiseerde dat ik, te midden van gevormde relaties en gezinsverbanden – na het laatste trouwfeest, de laatste doopplechtigheid – alleen achtergebleven was.

Ik kijk naar de ovale fotolijstjes boven de televisie – twee ernstig kijkende gezichten in zwart-wit – en probeer me hen voor te stellen als een stel verliefde bakvissen. Maar hoezeer ik ook mijn best doe, het lukt me niet.

Ze hebben me bij het afscheid ook een afgedankte stempeldoos gegeven.

‘Omdat jij nog van de oude stempel bent,’ hadden ze gierend uitgeroepen.

En het was zo. Ik hield van het ouderwetse handwerk. Het voegde een persoonlijk element toe aan zelfs de kleinste handeling. Ik maakte er een erezaak van om het datumstempel zo secuur mogelijk op de uitleenkaartjes te plaatsen en ergerde me heimelijk aan collega’s die het minder nauw namen met deze rechtzinnigheid. Kinderachtig ja, dat weet ik zelf ook wel. Maar ik kon het gewoon niet laten. Het was – zeg maar – mijn handelsmerk.

Een andere kwestie was het ordenen van de schappen. Elke vrijdag na sluitingstijd ging ik, rij voor rij, de boeken langs, zette ze weer op alfabetische volgorde en duwde ze tegen mijn hand terug in het gareel. Rek voor rek, kast na kast. Uren was ik ermee bezig. Met naar voren halen en terug duwen, verplaatsen en verschuiven. In mijn hoofd steeds het alfabet herhalend – ADO, AERT, ALMO, ANKE ... JOEN, JONS, KEHL, KOCH – net zolang tot alles goed stond en ik met een gerust hart naar huis kon gaan.

Ik heb me altijd veilig gevoeld tussen de boeken. Veilig en vertrouwd; boeken stellen geen lastige vragen. Ze dringen zich niet aan je op, zijn niet agressief en schikken zich altijd naar jouw wensen. En elk boek koestert een geheim dat zich gemakkelijk laat ontsluiten. Als jij maar wilt lezen. Maar alleen als jij het wilt. En als het je niet aanstaat, dan stop je gewoon. Niemand dwingt je. Jij bent de baas.

‘Ik zou best een boek willen zijn,’ denk ik. En ineens ben ik een boek. Een kleurige koft met daarbinnen honderden bladzijden, stevig tegen elkaar aangedrukt. Bladzijden vol letters die, zolang ze niet worden opgeslagen, geen woorden willen worden.

Maar wie zal mij nog in zijn handen nemen en, zacht ruisend, de bladzijden langs zijn duim laten glijden? Me openen, mijn geur opsnuiven en de eerste zinnen beginnen te lezen? Om te proeven of die smaken naar meer?

Het is stilaan een illusie, nieuw ben ik niet meer. Stram en vergeeld lig ik in de ramsj. De bladzijden aan elkaar gekleefd. Onwillig om mijn inhoud nog prijs te geven. Te lang in het duister, te laat om nog te worden opgelezen. Op een dag zal een hand me uit het archief nemen, ogen zullen op het titelblad het jaartal lezen. En ik zal terzijde worden geschoven. Om me, in het beste geval, in een kunstwerk te verwerken – ik heb wel eens zoiets gezien; een oude leunstoel, gemaakt

van aan elkaar gekitte boeken. Of om me simpelweg te dumpen in een container vol met oud papier.

Ik schrik wakker van de bel. Verdwaasd kijk ik om me heen. Het begint al donker te worden. Ik moet in slaap gesukkeld zijn.

Ik knip een schemerlamp aan en kijk naar buiten.

Opnieuw de bel – indringender nu. Voor het raam verschijnt een ongeduldig jongenskopje.

Ik gebaar dat ik eraan kom. Met de slaap nog in mijn benen, koers ik naar de gang en open de voordeur. Op de stoep staan twee jongens.

‘Wij zijn journalisten,’ zegt de langste. Terloops kijkt hij naar de blocnote die hij tegen zijn borst geklemd houdt.

‘En wij zijn op reportage,’ vult de ander gewichtig aan.

‘Van de juf moeten we een interview houden met iemand uit de straat die we niet kennen. En we dachten direct aan u.’

Onwillekeurig tast ik naar een grijze haarlok die uit mijn omhooggestoken kapsel ontsnapt is.

‘Nou ja, mijn moeder dacht aan u,’ bekent de langste.

‘Wij hebben u eigenlijk nog nooit gezien.’

‘We hebben een paar vragen bedacht en die willen we u stellen.’

Ze zwijgen en kijken me verwachtingsvol aan.

‘Over uw leven,’ dringt de kleinste aan als een antwoord uitblijft.

Ik kijk naar de jongens. Wat heb ik nu te vertellen wat hen zou kunnen interesseren?

‘Ik ben al oud,’ zeg ik en strijk opnieuw met mijn hand langs mijn voorhoofd.

‘Dat geeft niet! Dat is juist goed! Dan kunt u veel vertellen. Net als mijn oma. Die kan ook nooit ophouden met praten over vroeger!’

Ik moet er over nadenken.

‘Zullen we morgen terugkomen? Is dat goed? Dat we morgen nog even terugkomen?’

Ik knik, doe een stap achteruit en sluit de deur. Wat móét ik met die jongens?

Maar onwillekeurig begin ik te glimlachen. Zojuist hebben twee paar handen me uit het archief genomen. Twee paar ogen hebben een blik op het jaartal geworpen en me niet terzijde geschoven.